

**ŠMÍD, Tomáš a kol. *Zapomenuté konflikty*. Brno: CDK, 2016.
Politologická řada, Svazek č. 54. ISBN 978-80-7325-390-5.**

Josef Kraus^a

Kolektivní monografie Tomáše Šmída a dalších šesti autorů nese název *Zapomenuté konflikty*. Titul je to skutečně trefný, protože se zaměřuje na vybrané konflikty, které dlouhodobě leží na periferii zájmu bezpečnostních analytiků a vědců. Na první pohled spolu konflikty nikterak nesouvisejí, ale přesto u nich lze nalézt některé společné prvky. Všechny (až na jeden) se neodehrávaly a neodehrávají v geopoliticky exponovaných oblastech. Rovněž se do nich napřímo a ve větší míře nezapojují světové mocnosti. A konečně svou intenzitou nedosahují ničivých válek, kterým se tak logicky dostává mnohem větší pozornosti. Na druhou stranu jejich dopady na lokální obyvatelstvo i regionální bezpečnost jsou často větší, než by se mohlo nezainteresovanému pozorovateli zdát. Tato kolektivní monografie se snaží několik takových zapomenutých konfliktů analyzovat při aplikaci co nejpodobnější struktury, jakkoli jsou dány autorům možnosti jimi vybraným konfliktům přizpůsobit podobu na základě jejich specifik. U každého konfliktu je vždy představen jeho kontext, základní i bezpečnostní příčiny a spouštěče, stejně jako jsou detailně rozebráni jeho aktéři včetně důležitosti a míry jejich participace. Vrcholem případových studií je pak analýza dynamiky konfliktu a následná reflexe jeho řešení, úspěšnosti či neúspěšnosti.

Teoretickým zářímáním se kniha nezabývá, takže po představujícím úvodu jde jako první na řadu text Václava Borovičky o konfliktu v Čadu. Ten je autorem po právu označen za ukázkový příklad africké země, která zažívá konflikty prakticky od počátku své nezávislosti. Čad je navíc dlouhodobě považován za stát selhávající, resp. křehký, takže popsání všech jeho problémů by vydalo minimálně na samostatnou knihu. Václav Borovička se proto zaměřuje na konflikt od roku 2003 do současnosti. Vyvrací přitom zažitou představu, že je konflikt považován za pouhé přelévání konfliktu ze sousedního Dárfúru. Čadský konflikt je totiž mnohem komplexnější. Stojí na pozadí značné identitární a tribální rozdrobenosti čadského obyvatelstva, které mezi sebou dlouhodobě soupeří o moc nad celým státem, popř. alespoň nad jeho částí. Autor také zmiňuje značný přeshraniční vliv z území Súdánu, Středoafričké republiky a Libye. Zajímavá je také identifikace surovinového rozměru konfliktu v podobě těžby ropy, na níž se Čad dohodl se zahraničními těžebními společnostmi v roce 2000. Nezajímavá není ani konfliktní linie o půdu, potravinové zdroje a vodu, již se autor také věnuje. Komplexní přístup k tomuto konfliktu tak činí počín Václava Borovičky jedním z nejhodnotnějších z celé publikace.

^a Centre for Security and Military Strategic Studies, University of Defence, Brno, Czech Republic.
E-mail: josef.kraus@unob.cz

Druhý text je z pera Jany Hujerové a zaměřuje se na konflikt ve Ferganském údolí, tedy oblast ve Střední Asii na pomezí tří postsovětských států - Kyrgyzstánu, Tádžikistánu a Uzbekistánu. Toto údolí je lokalizováno doslova ve středu důležitého geopolitického bodu na euroasijském kontinentu, navíc je jedním z nejhustěji osídlených míst planety. Autorka tak zde identifikuje zájmy lokálních mocností typu Číny, Íránu nebo Indie, ale také zájmy globálních sil Ruska a USA. Napětí v oblasti umocňuje etnická promíšenost a historické problémy s vytyčením hranic. Také zde autorka nachází konfliktní potenciál při využívání vodních zdrojů a zemědělské půdy. Neméně podstatná je také přítomnost radikálního islámu v oblasti, vůči němuž se zmíněné státy snaží bojovat. Naprosto dominantní je v této kapitole popis jednotlivých aktérů konfliktů, ať už jsou to lokální státy Kyrgyzstán, Tádžikistán a Uzbekistán, světové mocnosti Rusko, USA a Čína, tak třeba lokální islamistická hnutí. Na samotnou analýzu dynamiky konfliktu, který je popravdě na nízké úrovni intenzity, už pak příliš prostoru nezbyvá, stejně jako na reflexi jeho řešení.

Třetí v pořadí je kapitola manželů Soni a Josefa Smolíkových o ozbrojeném konfliktu v Kolumbii. Ten je v poměru celé publikace výjimečný silným zájmem světové mocnosti USA, protože zejména drogový rozměr celého konfliktu představuje pro Američany značné bezpečnostní riziko. Ze všech případových studií je tak kolumbijský konflikt tím nejméně zapomenutým, vlastně je dlouhodobě dobře zpracovaným a exponovaným. Autoři tak představují především politické, ekonomické a sociální příčiny kolumbijských bezpečnostních problémů, přičemž logicky je text zaměřen nejvíce na drogovou problematiku a guerillové boje. Ty jsou rozebrány od 60. let 20. století až do současnosti a tvoří tímto hlavní část celého textu. Kapitola je tak příjemnou přehledovou studií, která sice nepřináší žádné nové poznatky, ale shrnuje hlavní informace o dlouhodobě bolestné bezpečnostní situaci v Kolumbii.

Do oblasti černé Afriky nás vrátí kapitola Zbyňka Moltaše, která se věnuje momentálně velice sledovanému konfliktu v Mali. Ten je pro českého čtenáře zajímavý o to víc, že se v něm aktuálně nachází i čeští vojáci. Získat přehled o původu a průběhu tohoto konfliktu je i z tohoto důvodu žádoucí a zajímavé. Z analýzy si lze udělat velice dobrý obrázek o příčinách konfliktu, resp. konfliktů, které autor detailně rozpracovává. Hlavní konfliktní linií je rozpor mezi centrální vládou a nomádskými Tuaregy na severu země, lze zakomponovat jak regionální a etnický charakter, tak rovněž charakter náboženský, který po několika tuarežských povstáních udává dynamiku bezpečnostních problémů v současnosti. Moltaš zmiňuje také špatnou ekonomickou situaci země a migrujících Tuaregů, slabost malijské vlády a jejich ozbrojených sil, stejně jako nemalý vliv externího faktoru v podobě libyjské občanské války. Tato kapitola se velice striktně drží představené struktury, takže rozebírá nejenom primární a sekundární aktéry konfliktu, ale představuje mj. i dynamiku konfliktu a jeho možná řešení.

Předposlední z případových studií se věnuje konfliktu v Papui - Nové Guinei. Autorkou je Martina Ulmanová, která rozebírá intenzivní ozbrojené střety v tomto tichomořském státě v letech 1989-1998. Ihned na úvod přibližuje značnou heterogenost tamní společnosti, stejně jako důležitost náboženství, přítomnost nerostných surovin a dokonce environmentální rozměr konfliktu. Je zřejmé, že komplikovanost a komplexnost konfliktu je značná a historický exkurz, který autorka přináší, skutečně leccos osvětluje, stejně jako nutná akcentace surovinové základny v zemi, jejíž využívání jde ruku v ruce s ohrožením bezpečnosti v environmentálním sektoru. Autorka definuje celkem 9 různých spouštěčů konfliktu a následně rozděluje velké množství

aktérů dokonce do tří skupin - primární, sekundární a terciální. Právě identifikace aktérů zde působí v relaci s ostatními částmi kapitoly lehce poddimenzovaně. O to více ale analyzuje jejich neslučitelné cíle a část věnující se povaze, dynamice a řešení konfliktu je rovněž hodná pozornosti.

Od stejné autorky je i poslední případová studie knihy, která se zaměřuje na konflikt v Západní Sahaře. Ten je poznamenán problematickou a dlouhou dekolonizací a okupací ze strany sousedního Maroka. Do značné míry se tak jedná o dlouhodobý boj za nezávislost obyvatelstva Západní Sahary, přičemž jeho intenzita měřená v počtu obětí je velice nízká, o to delšího trvání ale celý konflikt má. Velice dobře tak sedí do konceptu zapomenutých konfliktů tak, jak je nastíněn v úvodní kapitole. Není proto divu, že dominantní část textu představuje přibližování historických reálií, které se prolíná prakticky všemi podkapitolami. Vzhledem k nízké intenzitě je dynamika konfliktu v tomto případě spíše upozaděna, o to více se autorka věnuje snahám o jeho řešení.

Poslední částí knihy je závěrečná sumarizace všech příspěvků, kterou stejně jako úvod vypracoval Tomáš Šmíd. Celkově je publikace skutečně různorodou směsicí případových studií, u nichž lze nějaké společné body hledat jen velice obtížně. Rozhodně se nejedná o kompaktní a ucelené dílo, mnohem více připomíná slepenec analýz konfliktů tak, jak jednotlivým autorům přišlo konkrétní téma pod ruku. Takto je také třeba ke knize přistupovat. Na druhou stranu ale informační hodnota i zajímavost jsou vysoké, kvalita příspěvků si drží vyšší standard, takže Zapomenuté konflikty jistě stojí za pozornost a pročtení.